

YÜKSEKÖĞRETİMDE UZAKTAN EĞİTİMİN SAYISAL VERİLERLE DEĞERLENDİRİLMESİ¹

Öznur TULUNAY ATEŞ²

Özet

Ülkemizde; 2011 yılı ÖSYS bilgilerine göre toplam 28 üniversitede 53 farklı bölüm adı altında lisans ve ön lisans seviyesinde uzaktan eğitim verilmektedir. Bu sayısal veri bile; bilgiye ulaşmanın kolaylaştığı, hayat boyu öğrenmenin önemini arttığı günümüzde hızla yaygınlaşan uzaktan eğitim konusunun önemini göstermektedir. Bu çalışmanın amacı; Türkiye’de uzaktan eğitim veren bölümleri ve kontenjanları tespit etmek bu bilgiler ışığında durum değerlendirmesi yapabilmektir. Çalışma kapsamında öncelikle literatür taraması yapılmış, daha sonra kuramsal ve sayısal bilgiler ışığında durum değerlendirmesi yapılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda elde edilen sonuçlar tablolar halinde verilmiştir. Elde edilen bulgular ışığında; uzaktan öğrenim bölümlerinin yerleştirme puanlarının normal öğrenim bölümlerinden büyük oranda düşük olduğu, ülkemizde hızla yaygınlaşan uzaktan eğitim konusunda eşitlik ve bütünlük sağlamak adına ulusal planlama ve düzenlemeler yapılmasının gerektiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Yükseköğretim, Uzaktan Eğitim.

---

¹ Bu çalışma 3-5 Ekim 2013 tarihleri arasında Balıkesir’de düzenlenen EYFOR-IV Eğitim Yönetimi Forumunda poster bildiri olarak sunulmuştur

² Bartın, MEB, oznurtulunayates@gmail.com

DATA EVALUATION OF DISTANCE EDUCATION AT COLLEGE LEVEL

Abstract

According to 2011 ÖSYS data; bachelor and associate degree distance education are provided in universities through distance education programs under the name of 53 different departments in Turkey. This data show the importance of distant education which is spreading rapidly in these days when reaching the knowledge is easier and life long learning is more important. The purpose of this study is to identify the departments of distance education and their quotas in order to make an evaluation according to those information. With in the scope of the study, first of all, literature is reviewed, then according to theoretical and numerical knowledge, an evaluation of the situation is done. The results of the research are shown in tables. According to the findings, examination scores of distant education departments are very low compared to regular education departments. In order to maintain equality and unity for rapidly spreading distant education, national planning and regulations are made.

KeyWords: *Education, Highereducation, Distanceeducation.*

GİRİŞ

Yükseköğretimin uluslararasılaşması, girişimci ve özerk üniversite, e-öğrenme, yaşam boyu öğrenme, öğrenci merkezli eğitim gibi günümüz yükseköğretiminin gündemini yoğun bir şekilde meşgul eden önemli değişiklikler ve yeni paradigmlar küreselleşme sonucunda meydana gelmiştir (Odabaşı, Fırat, İzmirli, Çankaya ve Mısırlı, 2010).

İçinde bulunulan zamanın gerisinde kalmak gelecekte yaşanabilecek sıkıntıların en büyük habercisidir. Bu nedenle gelişmiş ülkelerde hızlı bir yarış sürmektedir. Çağımızda bilgi ve teknoloji en hızla tüketilen kaynaklardan birisidir. Bu kadar hızlı bir değişimin yaşandığı dünya da hayat boyu öğrenmenin önemi ihmal edilemez. Bilim ve teknolojide yaşanan gelişmeler bireylerin bilgiye ulaşmasını kolaylaştırmıştır. Fakat, günümüzde sadece öğrenciler değil çalışanlar da bilgiye ulaşma konusunda beceriye, bilgiye ve öğrenmeye ihtiyaç duymaktadır. Bu noktada uzaktan eğitim; zaman kullanımında avantaj sağlaması, bireye özgürlük ve esneklik tanınması nedeniyle büyük önem taşımaktadır.

Uzaktan eğitim konusu hayat boyu öğrenmeden bağımsız düşünülemez. Yaşam boyu öğrenme kavramı; 2001 yılı Prag bildirgesi ile Bologna sürecine dahil edilmiş, 2009 yılında yayınlanan Türkiye bilimler akademisi bilim raporunda değinilmiş, Türkiye'nin yüksek öğretim stratejisi içinde yer almış önemli bir konudur.

Günümüzde eğitimcilerin ve eğitimde iyileştirme sağlamaya çalışanların gelecek adım olarak gördükleri hayat boyu eğitimtarzı sorgulanmalıdır. Bunun bir tür elektronik coşku mu, dönemsel bir duyarlılık mı olduğu tespit edilmelidir (Illich, 2010). Hayat boyu öğrenme adına büyük katkı sağlayabilecek uzaktan eğitim uygulamalarının ve içeriğinin de bu kapsamda çok boyutlu olarak incelenmesi gerekir.

Uzaktan Eğitim

Elektronik öğrenme ya da kısaca; E-öğrenme, uzaktan öğretim gibi farklı şekillerde adlandırılan uzaktan eğitim; internet/intranet veya bir bilgisayar ağı bulunan platform üzerinde sunulan, web tabanlı bir eğitim sistemi olarak tanımlanabilir. Uzaktan eğitimin geleneksel eğitim anlayışından en önemli farkı içerdiği teknoloji boyutu gibi görünmektedir. Fakat temel özelliği bireyi merkeze alan, onu bilgiye ulaşma yönünde motive eden ve ona öncelik veren bir model olmasıdır (Şenel ve Gençoğlu, 2003).

Aktan (2007) global trendler ve yeni paradigmlar içinde öğrenci merkezli eğitim ve uzaktan eğitimin olduğunu belirtmektedir. Bununla birlikte; disiplin olmanın ölçütlerine uyan uzaktan eğitimin akademik bir disiplin olarak betimlenmesi gerekir (Kaya, 2002).

Uzaktan eğitim ve açık öğretim genelde birbirine karıştırılan kavram-

lardır. Bu nedenle aralarındaki temel farkı bilmek faydalıdır. Uzaktan eğitim öğrenci ile öğretmenin zaman ve mekan olarak ayrılmış olmasını ifade ederken, açık öğretim genelde yüksek öğretimde kullanılan ve önceden organize edilmiş, gönüllü ya da zorunlu öğrenme süreçlerini içeren bir eğitim sistemini ifade eder (Selvi, 2006).

Uzaktan öğrenim; elektronik öğretim, online öğretim ve bilgisayar tabanlı öğretimi kapsamaktadır (Urdan & Weggen, 2000). Uzaktan eğitim kurum tabanlı ve örgün eğitimin bulunduğu öğrenme gruplarına ayrılmıştır. Uzaktan eğitimde interaktif iletişim sistemleri; öğrenciler ile öğretmenler ve kaynaklar arasında bağlantı kurmak için kullanılır (Schlosser&Simonson 2010).

1990'larda yaygın olan yapılandırmacı (constructivist) yaklaşım, öğrenmenin oluşmasında işbirliğinin, diyalogun önemini vurgulamaktadır (Ertmer&Newby, 1993). Uzaktan öğrenme-öğretme süreçlerinin tasarımında yapıcı öğrenme yaklaşımı ve bilgisayar ağları önemli rol oynar. İyi tasarlanmış bir çevrimiçi eğitim öğrenenlerde kalıcı öğrenmenin oluşmasına yardımcı olmaktadır (Aydın,2003).

İnternet tabanlı uzaktan eğitimde kullanılan sistemler: Çevrimiçi, Hybrid, İtranet tabanlı kurslardır. Hepsinde multimedya uygulamalarını aynı amaç için kullanabilmektedir. Farklılıkları aşağıda belirtilmiştir;

Hybrid, okula devam etme durumu diğer kurslara oranla daha fazladır. Çevrimiçi, okula devam etme yok denecek kadar azdır.

- İtranet, diğer iki sistemden farkı yerel yapıya sahiptir. Diğer iki eğitim sistemine göre hızı fazladır. Bu sistemde kampüs içi uygulamalar görülmektedir. (Gürol ve Sevindik, 2004).

Uzaktan eğitim, etkileşim ve öğrenenin aktif rol oynaması sağlanamaması konularında eleştirilmiş ve bu düşünceler sonucunda öğrenenlerin aktif rol üstlendikleri çevrimiçi öğrenme çevrelerinin geliştirilmesi sağlanmıştır (Schrum, 1999).

İşman (2008) ise uzaktan eğitimin temel sorunlarını; Öğretim tasarımının olmayışı, uzaktan eğitime uygun öğretim yöntemleri kullanılmaması, eğitimde ölçme ve değerlendirme sisteminin eksik olması, uzaktan eğitim sunan üniversitelerde sistemin genel değerlendirmesinin olmayışı, uzaktan eğitim yönetim biçiminin henüz netlik kazanmamış olması, şeklinde sıralamıştır.

Uzaktan eğitimle birlikte öğretme ve öğrenme sürecinin hızlı bir değişim içine girdiği söylenebilir. Demiray (1999) uzaktan öğretim kavramının yaygın ve sürekli olarak toplum kalkınmasında önemli bir işlevselliği olduğunu ifade etmektedir. Demiray'a göre uzaktan eğitim; teknolojiye yaşanan gelişmelerle öğrenme ortamlarında esneklik ve kendi kendine öğrenebilmede kolaylık, bireyin neyi, ne zaman, nerede, ne kadar öğrenmesi gerektiği konusunda insiyatif, fırsat eşitliği, çeşitliliği artırma, kaynakların etkin kullanımı gibi katkılar sağlamıştır.

Uzaktan eğitimin, eğitim masraflarında önemli yer tutan; yol masrafları, mekân maliyeti, öğrenci giderleri gibi harcamaları büyük oranda azaltılabileceği söylenebilir. Uzaktan eğitim, istediği zaman takip edebilme olanağı

sunmasıyla dakolaylık ve esneklik sağlar. Ayrıca; işitsel ve görsel unsurlarla zenginleştirilen eğitim ilgi çekici hale getirilip, öğrenme ve kalıcılık artırabilir. Gelişen teknolojik imkânlar sayesinde öğrenmenin kontrolü de gerçekleştirilebilir. Aydın (2003) başarılı uzaktan eğitim uygulamalarının altında yatan nedenler içinde, sistemlerin geliştirilmesi aşamasında öğretim tasarımına önem verilmesinin bulunduğunu belirtmektedir.

Uzaktan eğitimin sağladığı zaman ve mekandan bağımsız eğitim imkânı bu eğitimden faydalanmak isteyenlerin genelde coğrafi olarak üniversiteye uzak bölgelerde yaşayan evde ya da işte tüm gün çalışmakta olan yetişkinlerden oluşmasına neden olmuştur (Wallace, 1996).

Son yıllarda diğer ülkelerde de, birçok araştırmacının uzaktan eğitim hakkındaki literatürü gözden geçirdiği ve elde ettikleri bilgileri uzaktan eğitimde öğreticilere ve öğrencilere destek sağlamak için sunduğu görülmektedir (Kim, 2011, Simonson, Schlosser & Orelina, 2011; Sorensen & Baylen 2004; Tallent-Runles, Thomas, Lan & Cooper, 2006).

Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi

Uzaktan eğitimin geçirdiği evrimler üç aşamada oluşur:

1- Birinci aşama (1860- 1960) basılı materyallerin, radyo iletişiminin ve video teyplerin kullanıldığı dönem

2- İkinci aşama (1960- 1990) iki yönlü ses ve video iletişimi ile bilgisayar temelli eğitim diskleri uzaktan eğitim teknolojisini kullanıldığı dönem.

3- Üçüncü aşama (1990'lardan günümüze) karma teknolojilerin kullanılmaya başlandığı, uzaktan eğitimde sanal sınıfların oluşturulduğu ve öğretimin büyük ölçüde internet teknolojileri kullanılarak gerçekleştirildiği dönem (Williams & Pabrock, 1999).

Uzaktan eğitiminin Türkiye'deki tarihsel gelişimi incelendiğinde; 2 Haziran 1927 tarihinde Milli eğitim bakanlığında yapılan bir toplantıda eğitim sorunları ile ilgili çözüm önerilerinden biri olarak mektupla öğretim görülmektedir. Fakat uzaktan öğretimin ilk ciddi uygulaması ve Türk milli eğitim sistemine girmesi 1960 yılıdır. 1974 yılında; bazı teknik konuları mektupla öğretmek için girişimde bulunması sonucu istatistik yayın müdürlüğünde mektupla öğretim merkezi kurulmuştur. Sonrasında ise, deneme yüksek öğretmen okulu, yaygın yükseköğretim kurumu (YAYKUR), 1982 de; Anadolu üniversitesi açık öğretim fakültesi, 1992 de; Milli eğitim bakanlığı açık öğretim lisesi ve 1998 de; Açık ilköğretim okulu kurulmuştur (Arar, 1999: 26).

Uzaktan eğitim, Türk eğitim sisteminde üniversite yapısında ilk kez 1981 yılında, 2547 sayılı yükseköğretim yasası ile kabul edilmiştir. 1982 yılında ise; 17860 sayılı resmi gazetede açık yükseköğretim yönetmeliği yayınlanmıştır. Arkasından; 1983 tarih ve 2880 Sayılı 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununun bazı maddeleri değiştirilmiş ve bu kanuna bazı maddeler eklenmiştir. Böylece yükseköğretimde eğitim-öğretim türleri; örgün, açık, dışarıdan (ekstern) ve yaygın eğitimi biçiminde ifade edilmiştir (URL-1, 1981).

Türkiye’de uzaktan eğitim uygulamaları gelişmiş dünya ülkeleriyle aynı hızda olmasa da diğer ülkeler ile aynı kapsam ve uygulamalar temelinde gelişmeye devam etmektedir. Bu bağlamda ilk kez 1982 yılında Anadolu Üniversitesi’nin açık öğretim programları ile başlatılan uygulamalar, 1990’lı yıllarda bilgisayar ağlarının öğrenme gereksinimlerini karşılamada kullanılması ile artmıştır (Özkuş, 2004).

Sonraki yıllarda yaşanan gelişmeler hızlı bir şekilde devam etmiştir. Bunlardan ilki; Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından 1999 tarihli ve 23906 sayılı Resmi Gazetede üniversitelerarası iletişim ve bilgi teknolojilerine dayalı uzaktan yükseköğretim yönetmeliğinin yayımlanmasıdır. İkincisi; Yükseköğretim Kurulu başkanlığı tarafından 2000 yılında 23980 sayılı resmi gazetede üniversitelerarası enformatik milli komitesi yönetmeliğinin yayımlanmasıdır.

Enformatik milli komitesi; üniversitelerle işbirliği içinde araştırma, inceleme ve değerlendirmeler yaparak yükseköğretim kuruluna önerilerde bulunması, yükseköğretim kurumlarında uzaktan eğitim ve enformatik alanlarında, eğitim-öğretimin planlanması ve eğitim etkinliklerinin artırılması amacıyla kurulmuştur. Bu komite bilişim alanında çalışan bilim adamları çoğunlukta olmak üzere 18 üyeden oluşur (URL-2, 2012).

Türkiye’deTübitak/Ulakbim tarafından 2007 yılında başlayan ulaknet-çalıştay ve eğitimlerin 2011 yılında 5. si gerçekleştirilmiştir. Ayrıca; Süleyman Demirel Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Ege Üniversitesi, İnönü Üniversitesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi gibi birçok üniversitede son yıllarda artan oranda uzaktan eğitim çalıştayı düzenlenmektedir. Bu çalışmalardan elde edilen bilgiler uzaktan eğitim adına olumlu gelişmeler sağlamaktadır.

Ayrıca ülkemizde uzaktan eğitim kapsamında: Milli eğitim bakanlığı tarafından açık öğretim lisesi, mesleki açık öğretim lisesi, mesleki ve teknik açık öğretim okulu açık ilköğretim okulu uygulamaları gerçekleştirilmektedir. Bunun yanında Milli eğitim bakanlığı ve Sakarya üniversitesi tarafından hazırlanıp hayata geçirilen bir proje kapsamında; İnternet tabanlı sertifika programlarında; “Bilgisayar Programcılığı” ve “Bilgi Yönetimi” alanlarında sertifika eğitimleri verilmektedir. Programı başarı ile tamamlayanlar Milli eğitim bakanlığı ve Sakarya üniversitesi onaylı sertifika almaya hak kazanmaktadır (URL-3, 2011).

ABD, İngiltere, İsveç, Almanya, Avusturalya gibi birçok ülkede uzaktan öğretim artarak yaygınlaşmıştır. Amerika Birleşik Devletleri’nde “Ulusal Teknoloji Üniversitesi” (NationalTechnologicalUniversity), İngiltere’de “Open University” bunlara örnek olarak verilebilir.

Türkiye’nin yükseköğretim stratejisi raporuna göre (Teziç, 2007), Türkiye yükseköğretim sisteminin tarihsel gelişiminde açık öğretim önemli ağırlığa sahiptir. Yükseköğretim içinde uzaktan öğretimin payı gelişmiş ülkelerde % 10’un altındayken; Türkiye, Güney Afrika, Madagaskar, Tayland, Çin gibi gelişmekte olan ülkelerde %30’un üzerindedir. Aynı raporda verilen bilgilere göre; açık öğretime kayıtlı öğrenci sayılarında son 12 yılda, önlisans program-

larında % 37'lik, lisans programlarında ise % 55'lik bir artış gerçekleşmiştir.

2008 verilerine göre Amerikada lisans düzeyinde uzaktan eğitim programlarına kayıtlı öğrenci oranı % 4 tür. Ülkemizde de örgün yükseköğretim sistemimizde son yıllarda önemli bir artış olduğu için açıköğretimin yükseköğretim sistemi içindeki payının önümüzdeki yıllarda düşmesi beklenmektedir (Gür ve Çelik,2011).

Türkiye’de Uzaktan Eğitim

Türkiye’de 1739 sayılı Milli eğitim temel yasası ile belirlenmiş olan eğitim sistemi “örgün eğitim” ve “yaygın eğitim” olmak üzere iki alt sistemden oluşmaktadır. Uzaktan eğitim ve açık öğretim yaygın eğitim kurumları içerisinde yer almaktadır.

Gürüz (2001) yükseköğretim çerçevesinde gerçekleştirilen uzaktan öğretim programlarının dört grupta toplandığını ifade etmiş ve bunları aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

Daha önce yükseköğrenim görme fırsatını bulamamış olanlara, olanak sağlamak (secondchanceeducation)

Üniversite mezunu çalışanlara, teknolojinin gerektirdiği yeni bilgileri vermek ya da mesleki geliştirme programları uygulamak (recurrenteducation)

Bir kuruluşun elemanlarını işbaşında eğitmek (corporateneeds)

Yükseköğretim çağındaki nüfusu eğitmek için konvansiyonel örgün eğitime alternatif yaratmak (primaryaccess).

Türkiye istatistik kurumu tarafından 2007 yılında yapılan yetişkin araştırması sonuçlarına göre: Türkiye genelinde 18 ve daha yukarı yaştaki nüfusta örgün veya yaygın eğitim faaliyetine katıldığını beyan edenlerin oranı % 17,2’dir. Örgün veya yaygın eğitime katılım oranı kentsel yerlerde % 19,3, kırsal yerlerde % 12,8’dir. Örgün veya yaygın eğitim faaliyetlerine en aktif katılım, % 44,8 ile yükseköğretim mezunlarında ve % 40,5 ile 18- 24 yaş grubundadır. Bir işte çalışanlarda katılım oranı % 22,9 iken iş arayanlarda bu oran % 31,3’tür. Erkek nüfusun eğitime katılımı, kadınlardan daha yüksek bulunmuştur. Sadece yaygın eğitim faaliyetlerine en aktif katılım, % 39 ile yükseköğretim mezunlarında ve % 26,7 ile 18- 24 yaş grubundadır. Bir işte çalışanlarda katılım oranı % 19,9 iken iş arayanlarda bu oran % 27,6’dır. Yaygın eğitimde de erkek nüfusun eğitime katılımı kadınlardan oldukça yüksektir. 2009 yılında yapılan yaygın eğitim faaliyetleri araştırması sonuçlarına göre;üniversitelerin düzenlediği kurs sayısı: 1435’dir. Bu kurslara katılan erkek sayısı: 41 319, kadın sayısı: 34 134 olmak üzere toplam kursiyer sayısı: 75 453 tür(URL-4, 2007).Bu verilere göre; örgün ve yaygın eğitime katılan bireylerin yükseköğretim mezunu ve genç yaşta olmaları dikkat çekicidir.

Türkiye’nin yüksek öğretim stratejisi raporunda (Teziç, 2007) Anadolu üniversitesi açık öğretim fakültesindeki öğrencilerin % 74,6’sının bir işte çalıştığı ile ilgili bilgiler ve İstanbul üniversitesinde uzaktan eğitim gören öğrenciler arasında, evli, çocuklu, mahkum, engelli, yurt dışında yaşayan ve

çalışanların olduğu ile ilgili veriler (URL-5, 2011) uzaktan eğitimin yaşam boyu öğrenmeye yaptığı önemli katkıyı gözler önüne sermektedir. MacKenzie, Postgate&Scupham'ın(1977,63) ifade ettiği gibi; “Yetişkinlere yönelik düzenlenen derslerde onların kişisel durumlarının dikkate alınması programlara katılımı artırmada günümüzde de önemli bir etkidir”.

Türkiye'nin yükseköğretim stratejisi raporuna göre(Teziç, 2007): Açık öğretimin toplam yükseköğretim içindeki payı son yirmi yılda % 35'ler düzeyindedir. Gelişmiş ülkelerdeki açık öğretimdeki öğrenci oranları göz önüne alınarak Türkiye'deki oranın 2025 yılında % 15'lere kadar düşmesi hedeflenmelidir. Sistemin yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Örgün öğretim arzı yükseldikçe açık öğretime olan talebin azalması beklenmektedir. Açık öğretim sistemi çok sayıda öğrenciye hizmet sunmasına karşın yeterli çeşitlilikte programa sahip değildir ve talebin çeşitliliğine uyum yapamamaktadır. Bu nedenle önemli iyileştirmelerin yapılması gerekmektedir. Ayrıca raporda; programların niteliğine ve derslerin özelliklerine göre, programın %10-%30'u e-öğrenme ile yapıldığında, üniversitelerde dikkate değer bir kapasite artışı sağlanabileceği belirtilmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, kuramsal bilgiler ve sayısal veriler ışığında Türkiye'de uzaktan eğitimi; öğrenci sayıları, hizmet giderleri, taban puanları, üniversitelerdeki lisans ve ön lisans bölüm sayıları, kontenjan ve yerleştirme sayıları, lisansüstü programlar açısından değerlendirmektir.

Uzaktan eğitimle ilgili atılacak adımların ilki Türkiye'deki tabloyu görmek ve tabloyu iyi okumak olmalıdır. Bu nedenle yapılan araştırmayla; uzaktan eğitim alanındaki sayısal verilere ulaşarak durum tespiti yapılmasına yardımcı olmak, böylece de uzaktan eğitimle ilgili planlama yapmaya katkı sağlamak amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Bu derleme Türkiye'de 2010-2011 yılları arasındaki ÖSYS verileri ışığında, uzaktan eğitim konusunda yapılan bir durum çalışmasıdır. Çalışmada, kuramsal bilgiler sunulduktan sonra; sayısal verilere dayanarak; öğrenci sayısı, ücret, puan, bölümler, kontenjan ve yerleştirme dağılımları incelenmiştir.

Nitel bir araştırma modeli olan durum çalışması; bir ya da daha fazla olayın, ortamın, programın, sosyal grubun veya birbirine bağlı sistemlerin derinlemesine incelendiği bir yöntemdir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2010).

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen bulgular, araştırmacının amacı doğrultusunda cevap aranan soruların sırası doğrultusunda aşağıda sunulmuştur.

Uzaktan eğitim konusunu incelemeye başlamadan önce açık öğretimle ilgili genel bilgileride kısaca değerlendirmek gerekir. 2011-ÖSYS sonuçlarına göre, Anadolu Üniversitesi bünyesinde 51 açık öğretim programının bulunduğu görülmektedir. Bununla birlikte örneğin Atatürk Üniversitesi 3 programda, İstanbul Üniversitesi 2 programda açık öğretim uygulaması yapmaktadır. Tablo'1 de 2010-2011 eğitim öğretim yılına ait öğrenci sayıları ayrıntılı olarak verilmiştir.

Tablo 1. 2010- 2011 Yılı Açık Öğretim Öğrenci Sayıları

	Yeni Kayıt	Toplam	Kız	Erkek
Açık öğretim ön lisans	100482	483437	258302	225135
Açık öğretim lisans	84722	1230486	525534	704952

Kaynak: Açık öğretim öğrenci sayıları özet tablosu (URL-6, 2011)

Tablo 1'deki sayısal veriler incelendiğinde açık öğretim fakültelerinde öğrenci sayılarında kızların erkeklerden çok olduğu görülmektedir. Bu yükseköğretimde fırsat eşitliğinde kızlar adına olumlu bir gelişme olarak nitelendirilebilir.

Uzaktan eğitim dünyada ve ülkemizde hızla yaygınlaşmaktadır. 2011 yılında Türkiye'deki uzaktan eğitim bölümlerinin tamamının kontenjan ve yerleştirme sayıları ile yerleştirme yüzdesi Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. 2011 Yılı Özel ve Devlet Üniversitelerinin Kontenjan ve Yerleştirme Yüzdesi

	Kontenjan Sayısı	Yerleştirilen Sayısı	Yerleştirme %
Devlet Üniversitesi	9270	8593	92,7
Özel Üniversite	1786	774	43,34
Özel Üniversite (Tam Burslu)	89	89	100
Genel Toplam	11145	9456	84,85

Kaynak: 2011 yılı özel ve devlet üniversitelerinin kontenjan ve yerleştirme yüzdesi (URL-6, 2011)

Tablo 2'de verilen bilgilere göre; uzaktan eğitimde yerleştirmede özel üniversitelerin tam burslu bölümleri dışındakılara yerleştirmelerin, devlet üniversitelerine kıyasla oldukça düşük olması dikkat çekicidir.

Özer (1989) uzaktan eğitim sisteminin en önemli özelliklerinden birinin, örgün eğitime göre daha düşük maliyetle eğitim hizmeti sunulmasına olanak sağlaması olduğunu belirtmektedir. Uzaktan eğitim programlarında öncesinde her üniversite farklı ücretlendirme yaparken, «Torba Yasa» olarak bilinen düzenlemeyle birlikte (URL-7, 2011), 2547 sayılı kanunun 46 mad-

desine göre Bakanlar Kurulu kararıyla belirlenen ücretlerin esas alınmasına karar verilmiştir (URL-8, 2013). Uzaktan eğitim ücretleriyle ilgili bir fikir oluşması adına üniversitelerin diğer fakülteleri ile aralarında karşılaştırmalar yapmaktan yararlanılabilir. Tablo 3’de 2011-2012 eğitim öğretim yılında üniversite harç ücretlerine ve Tablo 4’de uzaktan eğitim hizmet giderlerine ilişkin bazı bilgiler verilmiştir.

Tablo 3. 2011- 2012 Yılı Üniversite Harç Ücretleri

Bölüm	Normal Öğretim	İkinci Öğretim
Açık öğretim Fakültesi	71 TL	
Devlet Konservatuvarı	589 TL	4.268 TL
Eğitim Fakültesi	284 TL	1,03 TL
Fen-Edebiyat Fakültesi (Fen Programı)	284 TL	1.281 TL
Fen-Edebiyat Fakültesi (Edebiyat ve Sosyal Programlar)	284 TL	962 TL
Hukuk Fakültesi / İktisat Fakültesi	313 TL	1,16 TL
Tıp Fakültesi	591 TL	
Mühendislik Fakültesi / Mimarlık Fakültesi	387 TL	1,53 TL

Kaynak: 2011-2012 yılı üniversite harç ücretlerinin karşılaştırılması (URL-9,2011).

Tablo 4. 2011- 2012 Yılı Uzaktan Eğitim Hizmet Giderleri

Üniversite	Bölüm	Eğitim Hizmet Gideri (Dönemlik)
İstanbul Üniv.	Adalet önlisans programı	1,114,50 TL
İstanbul Üniv.	Gazetecilik	1,420,40 TL
Karabük Üniv.	Önlisans Bölümleri	600 TL
Karabük Üniv.	Lisans Bölümleri	1,00 TL
Karabük Üniv.	Yüksek Lisans Bölümleri	1,00 TL
Sakarya Üniv.	Mühendislik fakültesi	884,50 TL
Sakarya Üniv.	İkt. ve İd. Bil.- İşl. Fakültesi	697,50 TL
Sakarya Üniv.	Yüksek Lisans Bölümleri	1,50 TL
Hoca Ahmet Yesevi-Üniv.	Önlisans Bölümleri	1,22 TL
Hoca Ahmet Yesevi-Üniv.	Lisans Bölümleri	1,62 TL
Hoca Ahmet Yesevi-Üniv.	Yüksek Lisans Bölümleri	2,11 TL

Kaynak: 2011-2012 yılı eğitim hizmet giderleri (İlgili üniversitelerin web sayfalarındaki bilgilerden derlenmiştir).

Tablo 3 ve Tablo 4 incelendiğinde, uzaktan eğitim hizmet giderleriyle ikinci öğretim programlarının harç ücretleri arasında büyük bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Uzaktan eğitim bölümlerinin diplomalarında uzaktan eğitim ibaresinin olmaması mezunlar için büyük avantaj sağlamaktadır. Aynı ünvanın verildiği normal öğretim, ikinci öğretim ve uzaktan eğitim bölümleri arasında kontenjan ve puanları karşılaştırmalı olarak incelemek aralarındaki farklılıkları görmek adına önemlidir. Bu nedenle, Tablo 5’de bazı üniversitelerin normal öğretim, ikinci öğretim ve uzaktan eğitim puanları verilmiştir.

Tablo 5. 2011 Yılı Üniversite Taban Puanlarının Karşılaştırılması

Üniversite	Fakülte	Bölüm	Kontenjan	Taban Puan
Sakarya Üniv.	Bilg. veBlş. Bil.	Bilgisayar Müh.	88	427.320
Sakarya Üniv.	Bilg. veBlş. Bil.	Bilgisayar Müh. (İ.Ö.)	88	398.192
Sakarya Üniv.	Bilg. veBlş. Bil.	Bilgisayar Müh. (U.E.)	103	275.186
Sakarya Üniv.	İşletme	İn. Kay. Yön.	77	341.452
Sakarya Üniv.	İşletme	İn. Kay. Yön. (İ.Ö.)	77	322.106
Sakarya Üniv.	İşletme	İn. Kay. Yön. (U.E.)	103	251.845
İnönü Üniv.	İkt. veİdr. Bil.	İşletme	118	340.240
İnönü Üniv.	İkt. veİdr. Bil.	İşletme (İ.Ö.)	118	292.361
İnönü Üniv.	İkt. veİdr. Bil.	İşletme (U.E.)	103	211.413
İstanbul Üniv.	Edebiyat	Türk Dl. ve Edb.	82	460.728
İstanbul Üniv.	Edebiyat	Türk Dl. ve Edb. (İ.Ö.)	82	438.264
İstanbul Üniv.	Edebiyat	Türk Dl. ve Edb. (U.E.)	154	358.833
İstanbul Üniv.	İletişim	Gazetecilik	103	409.936
İstanbul Üniv.	İletişim	Gazetecilik (İ.Ö.)	103	394.982
İstanbul Üniv.	İletişim	Gazetecilik (U.E.)	103	332.275
Karabük Üniv.	Edebiyat	Sosyoloji	41	342.205
Karabük Üniv.	Edebiyat	Sosyoloji (İ.Ö.)	41	330.281
Karabük Üniv.	Edebiyat	Sosyoloji (U.E.)	52	269.132
H. Ahmet Ysv. Üniv.	Blş. Tekn. ve Müh.	Yön. Blş. Sist.	100	203,546

Kaynak: 2011 yılı üniversite taban puanlarının karşılaştırılması(URL-10, 2011)

Tablo 5’deki veriler incelendiğinde üniversitelerin normal öğretim bölümleri ve uzaktan eğitim bölümleri arasındaki puan farkı üniversitelere ve bölümlere göre değişmekle birlikte genel olarak değerlendirildiğinde; normal

öğretim ve ikinci öğretimle uzaktan eğitim arasındaki puan farkının yüksek olduğu görülmektedir.

2010 yılında YÖK ve ÖSYM'den alınan bilgilere göre uzaktan eğitim veren üniversitelerin sayısı 24 tür(Aslan,2011). 2011 yılı ÖSYS bilgilerine göre ise; 6 özel, 1 özel statülü devlet üniversitesi ve 21 devlet üniversitesinden oluşmak üzere toplam 28 üniversitede 53 farklı programda lisans ve ön lisans seviyesinde eğitim verilmektedir. Bu üniversitelerle ilgili bilgiler Tablo6'da yer almaktadır.

Tablo 6. 2011 Yılı Lisans ve Önlisans Seviyesinde Uzaktan Eğitim Veren Üniversiteler

Üniversitenin Adı	Bölüm Sayısı	YGS Puanı	LYS Puanı
Afyon Kocatepe Üniversitesi	2	2	-
Anadolu Üniversitesi	7	7	-
Akdeniz Üniversitesi	2	2	-
Ankara Üniversitesi	4	4	-
Atatürk Üniversitesi	1	1	-
Atılım Üniversitesi	2	2	-
Beykent Üniversitesi	5	2	3
Beykoz Lojistik Yüksek Okulu	2	2	-
Bitlis Eren Üniversitesi	1	1	-
Çukurova Üniversitesi	4	4	-
Fırat Üniversitesi	1	1	-
Gazi Üniversitesi	7	7	-
Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi	5	2	3
İnönü Üniversitesi	3	1	2
İstanbul Üniversitesi	14	6	8
İstanbul Arel Üniversitesi	2	2	-
İstanbul Aydın Üniversitesi	2	2	-
Karabük Üniversitesi	14	5	9
Karadeniz Teknik Üniversitesi	3	3	-
Kırıkkale Üniversitesi	1	1	-
Kocaeli Üniversitesi	1	1	-
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	1	1	-
Mersin Üniversitesi	9	9	-
Plato Üniversitesi	2	2	-
Sakarya Üniversitesi	12	5	7
Süleyman Demirel Üniversitesi	5	4	1
Trakya Üniversitesi	3	3	-
Uşak Üniversitesi	1	1	-
Toplam	116	83	33

Kaynak: 2011 yılı üniversitelerin bölüm sayıları ve bu bölümlere yerleştirmede esas alınan puan türlerinin dağılımı (URL-10).

Tablo 6'daki veriler incelendiğinde; ön lisans seviyesindeki program sayısının lisans seviyesindeki programlara kıyasla daha çok olduğu görülmektedir. veren İstanbul Üniversitesi, Karabük Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Mersin Üniversitesi, Gazi Üniversitesi ve Anadolu Üniversitesinde uzaktan eğitim veren bölümlerin çokluğu dikkat çekmektedir.

ÖSYS 2011 yerleştirme verilerine göre; Türkiye genelinde uzaktan eğitimde ilk on programın kaç üniversitede olduğu, kontenjan ve yerleştirme dağılımı aşağıdaki Tablo 7'de verilmiştir. Bu tablo, özel üniversitelerin sadece tam burslu olan bölümleri burslu olarak değerlendirilerek hazırlanmıştır.

Tablo 7. 2011 Yılı Üniversitelerde Uzaktan Eğitim Kontenjan ve Yerleştirme Dağılımı

Bölüm Adı	Sayı	Devlet		Özel		Burslu	
		Kont.	Yerleşme	Kont.	Yerleşme	Kont.	Yerleşme
Bilgisayar Programcılığı	19	1450	1440	326	139	19	19
İşletme yönetimi	8	520	335	135	16	5	5
Bilgi yönetimi	5	350	279	-	-	-	-
Turizm ve otel işletm.	4	250	190	81	8	9	9
Muhasebe ve vergi uyg.	4	370	250	-	-	-	-
Bilg. ve öğrt. tekn. öğrt.	4	206	206	150	150	-	-
Endüstri mühendisliği	4	206	206	190	90	10	10
Bilgisayar mühendisliği	4	258	258	100	100	-	-
Çocuk gelişimi	3	200	200	-	-	150	150
İşletme	3	257	93	6	10	90	4

Kaynak: Uzaktan eğitimde kontenjan ve yerleştirme örnekleri (URL-10).

Tablo 7'deki veriler incelendiğinde; bilgisayar programcılığı, bilgisayar ve öğretim teknolojileri öğretmenliği, endüstri mühendisliği, bilgisayar mühendisliği, çocuk gelişimi gibi bölümlerin kontenjanlarının tamamına yerleştirme yapılırken, işletme, işletme yönetimi, bilgi yönetimi, turizm ve otel işletmeciliği, muhasebe ve vergi uygulamaları gibi bölümlerde yerleştirme kontenjanının altında kaldığı görülmektedir. Bunun nedeni, bu bölümlerin iş bulma olanağının diğerlerine göre kısıtlı olması, diğerlerine oranla daha çok sayıda üniversitede bulunuyor olması olabilir. Ayrıca, yerleştirme oranı yüksek olan bu bölümlerin normal öğrenim yerleştirme puanlarının da diğerlerine kıyasla yüksek olduğunun gözden kaçırılmaması gerekir.

Uzaktan eğitim lisansüstü seviyede de gerçekleştirilmektedir. Üniversitelerin sayfalarından elde edilen bilgiler derlenerek uzaktan eğitim yolu ile verilen YÖKonaylı yüksek lisans programları Tablo 8’de özetlenmiştir.

Tablo 8. 2011 Yılı Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programları

Üniversite	Bölüm
Atılım Üniversitesi	İşletme Yönetimi
	e- MBA
Anadolu Üniversitesi	e-konaklama
	e- MBA
	Glş. yetersizliği olan çocuk. öğrt.
İstanbul Aydın Üniversitesi	e- MBA
Bahçeşehir Üniversitesi	e- MBA
Beykent Üniversitesi	e- MBA
Fatih Üniversitesi	e- MBA
İstanbul Bilgi Üniversitesi	e- MBA
İstanbul Işık Üniversitesi	e- MBA
ODTÜ	Enformatik
Sakarya Üniversitesi	İşletme
	Kamu Yönetimi
	Mahalli idareler ve şehircilik
	Maliye
	Türkiye Cumhuriyeti Tarihi
	Bilişim Teknolojileri
	Mühendislik Yönetimi
	Yönetim Bilişim Sistemleri
Gazi Üniversitesi	Bilişim Sistemleri
Mersin Üniversitesi	e- MBA
Maltepe Üniversitesi	e- MBA
Yesevi Üniversitesi	Bilgisayar Mühendisliği
	Eğitim Yönetimi ve Denetimi
	İşletme
	Sağlık Kurumları İşletmeciliği
	Yerel Yönetimler
	Yönetim Bilişim Sistemleri
	Yönetim ve Organizasyon

TARTIŞMA VE SONUÇ

Noble'nin (1998, 22- 25) aktardığına göre: 1990'lı yıllardan başlayarak, uzaktan eğitim ya da çevrimiçi eğitim adı altında en az çaba ve maliyetle en çok sayıda mezun vererek kar elde etmek isteyen kurumlar ortaya çıkmıştır. “diploma değirmeni” veya “sayısal diploma değirmeni” biçiminde isimlendirilen bu kurumlarda uzaktan eğitim konusunda hiç eğitimi olmayan insanlar açtıkları programlar ve derslerle birçok insanı yanıltmışlardır.

Son yıllarda uzaktan eğitim programlarında Türkiye'de hızlı bir artış yaşanmaktadır. Diğer ülkelerde uzaktan eğitimin yaygınlaştığı yıllarda oluşan problemlerin yaşanmaması, nitelikli ve iyi bir eğitim sağlaması adına bu alanda planlamalar ve düzenlenmeler yapılması büyük önem taşır. Uzaktan eğitimle ilgili yasa ve yönetmeliklerdeki düzenlemeler ihmal edilmemesi gereken önemli bir konudur. Varol (2011) uzaktan eğitim yapılmasını temin edecek yasalarda, yönetmeliklerde eksiklikler ve çelişkiler bulunduğu ifade etmektedir.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Yasası ile belirlenmiş olan eğitim sistemi “örgün eğitim” ve “yaygın eğitim” olmak üzere iki alt sistemden oluşmaktadır. Uzaktan eğitim ve Açık öğretim Yaygın eğitim kurumları içerisinde yer almaktadır. Fakat çağımızda uzaktan eğitimin kullanım alanını göz önüne bulduğumuzda sadece yaygın eğitim faaliyeti olarak değerlendirmek eksik ve yanlış bir ifade olabilir. Çünkü uzaktan eğitiminde de örgün eğitim gibi; uzun süreli, genel amaçlaraolan, diploma veren, hazırlayıcı özelliğe sahip bir eğitim şeklidir.

Çağımızda yeni bilgiye, beceriye ve dolayısıyla öğrenmeye sadece öğrenciler değil çalışanlar da ihtiyaç duymaktadır. Esnek ve hayat boyu öğrenme ortamı sağlamada avantajlı olan uzaktan eğitim hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerde daha etkin ve planlı şekilde kullanılabilir. Bu sayede; çalışanların motivasyon artışı ve bilgilerini güncellemeleri sağlanabilir.

Yaşam boyu öğrenmeyi ve uzaktan eğitimi artırmak adına; eğitimde erişilebilirlikve fırsat eşitliği sağlamanın da ihmal edilmemesi gerekir. Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi Raporunda da (2007: 39) belirtildiği gibi: “Bilişim teknolojisindeki gelişmeler, dünyayı sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş aşamasına getirmiştir. Bilgi toplumuna geçiş süreci içinde, toplumda herkesin eğitime tam ve eşit erişimi gereklidir”. Bununla birlikte, İstanbul üniversitesi uzaktan eğitim programı öğrencileri arasında, evli, çocuklu, mahkum, engelli, yurt dışında yaşayan ve çalışanlarında bulunması uzaktan eğitimin hedefleri açısından olumlu gelişmelerdir(URL-5, 2011).

Verduin(1991) uzaktan eğitim amacıyla kurulan üniversitelerin; uzaktan eğitime daha çok önem verdiğini, öğretim ve üretim süreçlerinin tümüne katıldığını, araştırmaya önem verdiğini ve uzaktan öğrenim yapan kişilerin yeni kurs ve program düzenleme ihtiyaçlarını da karşıladığını belirtmektedir. Bu nedenle, uzaktan eğitim veren üniversitelerin geleneksel eğitim veren üni-

versitelerden bağımsız olarak yapılandırılması hizmet kalitesini yükseltmek adına olumlu sonuç verebilir.

Üniversiteler arasında uzaktan eğitimle ilgili ortak çalışmalar yürütülebilir. Varol (1998) Üniversitelerin işbirliği yaparak Türkiye’de sanal üniversite açmak için gayret göstermesi gerektiğini belirtmiştir. Varol, ayrıca; ABD’deki NTU (National Technological University), benzeri bir sanal üniversitenin, ülkemizde de mutlaka kurulması gerektiğini vurgulamıştır.

Yapılan araştırmalar gençlerin çoğuna; özendirme, uygun çalışma, gerekli araç-gereç sağlandığında eğitimin çok daha yararlı olduğunu göstermektedir. Özgür eğitimin devam zorunluluğundan uzak ve bağımsız olması gerekir. Okul aracılığıyla yapılan günün tamamını kapsayan eğitime duyulan güven zayıfladığında; öğrenme ve öğretmenin yeni yollarını bulmak gerekir (Illich, 2010). Bu nedenle; esnek, öğrenenin etkin olmasını sağlayan ara karma modeller üniversitelerce geliştirilebilir. Bu sayede; örgün eğitimde uzaktan eğitim uygulamalarına, uzaktan eğitimde de yüz yüze eğitim uygulamalarına yer verilebilir. Böylece iki eğitim alanı da yaşanan bazı sıkıntılardan kurtulabilecektir.

Uzaktan eğitimde etkileşim imkanı sağlanarak sosyal öğrenme ortamlarının zenginleştirilmesi gibi zayıf yönlerinin güçlendirilmesi gerekir. Bunun yanında belirli aralıklarla; açık olan programların kontenjan ve yerleştirme bilgilerini takip edilmesi, tercih edilmeyen programların kapatılması, oluşturulan üst kurullar tarafından inceleme ve denetimlerinin yapılması gerekir.

Yapılan araştırmanın sonuçları, uzaktan eğitimde özel üniversitelerin burslu bölümlerine ve devlet üniversitelerine yüksek düzeyde yerleştirme yapıldığını göstermektedir. Ayrıca, normal eğitim veren üniversitelerde yüksek puana sahip olan programların, uzaktan eğitimde de fazla tercih edildiği görülmektedir. Fakat bu programların normal eğitim puanları ile uzaktan eğitim puanları arasında büyük farklılıklar vardır. Mezun olduklarında aynı haklara sahip olacak öğrenciler arasında oluşan bu farklılığın; eşitsizliğe neden olması, öğrencilerin yeterlik, bilgi ve donanım yönünden benzer olması gerekir.

KAYNAKLAR

- Aktan, C.C. (2007). Yükseköğretimde değişim: Global trendler ve yeni paradigmlar. Değişim Çağında Yüksek Öğretim, İzmir Yaşar Üniversitesi Yayını.
- Arar, A. (1999). Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi, Uzaktan Eğitim Uygulama Modelleri ve Maliyetleri. Birinci Uzaktan Eğitim Sempozyumu, 15-16 Kasım 1999, Ankara: Kara Kuvvetleri Eğitim ve Doktrin Komutanlığı,
- Aslan, M. (2011). Ulaknet 2011 çalıştay uzaktan eğitim sunumu, <http://www.ulakbim.gov.tr/ulaknet/calistay/11> / sayfasından 22.11.2011 tarihinde erişilmiştir. V. ULAKNET çalıştay ve eğitimi 2011, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Aydın, C. H. (2003). Uzaktan eğitimin geleceğine ilişkin eğilimler. Elektrik Mühendisleri Odası Dergisi, Sayı:419, 22. 11. 2011 tarihinde http://www.emo.org.tr/ekler/7e8f8e5982b3298_ek.pdf?dergi=327sayfasından erişilmiştir.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010). Bilimsel Araştırma Yöntemleri, 7. Baskı, Ankara: Pegem Akademi.
- Ertmer, P.A.&Newby, T.J. (1993). Behaviorism, cognitivism, constructivism: Comparing critical features from an instructional design perspective. *Performance Improvement Quarterly*, 6(4), 50-72.
- Demiray, U. (1999). Açık öğretim fakültesi mezunlarının çalışma yaşamı ile ilişkileri, Açık Öğretim Fakültesi Mezunlarının Sektördeki Konumları. *Uzaktan Eğitim*, Yaz:3-22, 22.11.2011 tarihinde www.tojet.net/e-book/AOF_Mezunlari_Calisma_Yasami_iliskileri.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Gür, B. ve Çelik, Z. (2011). Yök' ün 30 yılı, SETA Rapor, No:4 Kasım, Siyaset Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı.
- Gürol, M. ve Sevindik, T. (2004). Uzaktan eğitimin teknoloji boyutu, XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 6-9 Temmuz 2004 Malatya: İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Gürüz, K. (2001). Dünya'da ve Türkiye'de yükseköğretim, tarihçe ve bugünkü sevk ve idare sistemleri, Ankara: ÖSYM Yayınları, 2001- 4.
- Illich, I. (2010). Okulsuz toplum. Türkçesi: Öner, C., İstanbul: Oda Yayınları.
- İşman, A. (2008). Dünya'da ve Türkiye'de uzaktan eğitimin geleceği ve öneriler. Uluslararası Uzaktan Eğitim Konferansı, <http://basin.maltepe.edu.tr/node/20> adresinden 22.11.2011 tarihinde erişilmiştir. 17-18 Ekim, İstanbul: Maltepe Üniversitesi.
- Kaya, Z. (2002), *Uzaktan eğitim*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kim, J.J. (2011). Developing an instrument to measure social presence in distance higher education, *British Journal of Educational Technology*, 42 (5), 763-777.
- Mackenzie, N. Postgate, R. & Scupham, J. (1977). *Etudes ouvertes: systemes d'insruccion postsecondaire a distance*, Unesco, Paris.

- Noble, D.F. (1998). Digital diploma mills: The automation of higher education. *Educom Review*, 33(3), 22-25.
- Odabaşı, F., Fırat, M., İzmirli, S., Çankaya, S. ve Mısırlı, A. (2010). Küreselleşen dünyada akademisyen olmak, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (3), 127-142.
- Özer, B. (1989). Türkiye’de uzaktan eğitim: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi’nin Uygulamaları, *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 1- 24.
- Özkul, A. E.(2004). Açık ve uzaktan eğitimde neredeyiz?, OYP-YUUP Uzaktan Eğitim Çalıştayı Bildirisi, 30 Mayıs 2004, Mersin: Mersin Üniversitesi.
- Selvi, K.(2006). Right of education and distance learning, *Eurasian Journal of Educational Research*, 22, 201- 211.
- Schlosser, L. A.& Simonson, M. (2010). Distance education: Definition and glossary of terms (3rd ed.). Charlotte, North Carolina: Information Age.
- Schrum, L. (1999). Trends in distance learning: Lessonsto inform practice. In Branch, R.M. & Fitzgerald, M.A (Eds.). *Educational media and technology yearbook*, 24, 11-16.
- Simonson, M., Schlosser, C. ve Orelia, A. (2011). Distance education research: a review of the literature, *Journal of Computing in Higher Education*, 23(2), 124-142.
- Sorensen, C. ve Baylen, D. (2004). Learning online: Adapting the seven principles of good practice to a web-based instructional environment. *Distance Learning*, 1(1), 7-17.
- Şenel, A. ve Gençoğlu, S. (2003). Küreselleşen dünyada teknoloji eğitimi, *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(12), 45-65.
- Tallent-Runnles, M. K., Thomas, J. A., Lan, W. Y. ve Cooper, S. (2006). Teaching Courses Online: A Review Research, *Review of educational Research*, 76(1), 93-135.
- Teziç, E. (2007). Türkiye’nin yükseköğretim stratejisi raporu, <http://www.yok.gov.tr/yok-strateji/270770> adresinden 22.11.2011 tarihinde erişilmiştir.
- Urdan, T.A.& Weggen, C.C. (2000). Corporate e-learning: exploring a new frontier, Report nr. 415.551.8600, WR Ham-brecht&Co, Berwyn, Penn., March 2000.
- URL-1, <http://www.yok.gov.tr/web/2547-sayili-kanun> sayfasından 22.11.2011 tarihinde erişilmiştir. Yükseköğretim kanunu, (Pdf biçimindeki doküman).
- URL-2, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06> sayfasından 15.12.2014 tarihinde erişilmiştir. Enformatik milli komitesinin yürürlükten kaldırılmasına ilişkin yönetmelik, Resmi gazete, sayı:2832213.
- URL-3, <http://www.meb.gov.tr>, sayfasından 22.11.2011 tarihinde erişilmiştir. Uzaktan eğitim, Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü, Sertifika Programları.
- URL-4, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?tb_id=14&ust_id=5 sayfasından 22.11.2011 tarihinde erişilmiştir. Yetişkin eğitimi araştırması sonuçları - Dönemi: 2007, Yaygın Eğitim Faaliyetleri Araştırması.

- URL-5, <http://www.beyazgazete.com/haber/haber-detay-514131.html> sayfasından 22.11.2011 tarihinde erişilmiştir. İ Ü, eğitimde mekan engelini kaldırıyor.
- URL-6, <http://osym.gov.tr/belge/1-12654/2010-2011-ogretim-yili-yuksekogretim-istatistikleri.html> sayfasından 22.11.2011 tarihinde erişilmiştir. Öğrenci sayıları özet tablosu.
- URL-7, <http://yenisafak.com.tr> , sayfasından 22.11.2011 tarihinde erişilmiştir. Herkes üniversiteli olacak, Yeni şafak Gazetesi.
- URL-8, <http://www.yok.gov.tr/uzaktan/b8177cd6-> sayfasından 15.12.2014 tarihinde erişilmiştir. Yükseköğretim kurumlarında uzaktan öğretime ilişkin usul ve esaslar, (Pdf biçimindeki doküman).
- URL-9, <http://www.eokul-meb.com/universite-harc-ucretleri-kayit-ucreti> sayfasından 22.11.2011 tarihinde erişilmiştir. Üniversite harç ücretleri, Kayıt Ücretleri.
- URL-10, <http://www.osym.gov.tr/belge/1-12652/2011-osys-yuksekogretim-programlarinin-merkezi-yerlesti-.html> sayfasından 22.11.2011 tarihinde erişilmiştir. 2011-ÖSYS yükseköğretim programlarının merkezi yerleştirmedeki en küçük ve en büyük puanları (Pdf biçimindeki dokümanlar).
- Varol, A.ve Varol, N. (1998) . ABD’de uydu ile uzaktan eğitim, Uzaktan Eğitim, Kış, 17-21.
- Varol, A. (2011).<http://ab.org.tr/ab02/Sunum/asafvarol.ppt> sayfasından 22.11.2011 tarihinde erişilmiştir. Türkiye’de uzaktan eğitimi engelleyen yasal hükümler ve çözüm önerileri.
- Verduin, J. R.&Clark, T. A.(1991). Distanceeducation,Jossey-BassInc.:San Francisco.
- Wallace, L. (1996).Changes in the demographicsandmotivations of distanceeducationstudents, Journal of DistanceEducation, 11(1), 1-31.
- Williams, M.L.&Pabrock, K. (1999). Distancelearning : Theessencialguide, ThousandOaks, CA: Sage Publications, Inc.